

Löydä luonto läheltäsi

Lahden seudun luonto-opas

Lahden seudun ympäristöpalvelut

Hollola – Lahti – Nastola

Tervetuloa tutustumaan Lahden seudun luontoon!

Luonnossa liikkuminen voi olla suurelle osalle meistä virkistävä ja rentouttava kokemus. Luonnossa liikkuessaa täytyy muistaa kunnioittaa luontoa ja pyrkiä minimoimaan luontoon kohdistuva rasitus.

Tämän oppaan ja sen karttojen tarkoituksena on antaa tietoa Lahden seudun luontokohteista, jotta niihin tutustuminen olisi helppoa. Lisäksi opas antaa myös yleisiä ohjeita ja vinkkejä luonnossa liikkumiseen. Tämä opas on laadittu Lahden seudun ympäristöpalveluissa osana Renkaat vedessä -hanketta.

Lahti on vuonna 1905 perustettu noin 100 000 asukkaan kaupunki Päijät-Hämeessä, Etelä-Suomessa. Kaupungin pinta-ala on 154,5 km² ja vesialue 19,6 km². Lahti on Suomen kahdeksanneksi suurin kaupunki ja kuudenneksi suurin kaupunkiseutu. Vesijärven rannalla sijaitseva Lahti on maailmankuulu urheilukaupunki ja vireä kulttuurikaupunki.

Hollola ja Nastola kuuluvat Lahden kaupunkiseutuun. Hollola on Lahden rajanaapurikunta länsi- ja pohjoispuolella ja sen asukasluku on noin 22 000. Kunnan pinta-ala on 513 km² ja vesialue 68 km². Nastola on Lahden rajanaapurikunta itäpuolella. Sen asukasluku on noin 15 000. Nastolan kunnan pinta-ala on 363 km² ja vesialue 38 km².

SISÄLLYSLUETTELO

Luonnon ehdoilla (Jokamiehen oikeudet)	3 - 4	Lahden luontopolut	15
Lahden luonto	5	Muut ulkoilualueet Lahdessa	16 - 17
Lahden luonnonsuojelualueet	6 - 9	Harrastaminen luonnossa	18 - 19
Lahden alueen vesistöt	10 - 11	Hollolan luonto	20 - 21
Lahden kartta	12 - 13	Nastolan luonto	22 - 23
Lahden puistot	14	Lisätietoa	24

OPPAASSA KÄYTETYT MERKIT:

Sopii lapsille

Helppokulkuinen maasto

Vaativa maasto

Pyörätuolilla liikkuminen mahdollista

Kohteesta saatavilla oma esite

Koirien uimapaikka

Nuotiopaikka

Uimapaikka

Näkötorni/lintutorni/näköalapaikka

Telttailupaikka/leirintäalue

Laavu

Matonpesupaikka

Yleisillä luonnonalueilla saa liikkua normaalisti jokamiehen oikeuden nojalla. Jokamiehen oikeuksilla tarkoitetaan jokaisen kansalaisen oikeuksia käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka omistaa alueen. Jokamiehenoikeuksiin sisältyy vaatimus niiden harmittomuudesta: oikeutta ei saa käyttää haittaa tai häiriötä tuottavalla tavalla. Yksityisalueilla ja luonnonsuojelualueilla saattaa olla omia määräyksiä.

JOKAMIEHEN OIKEUDET SUOMESSA

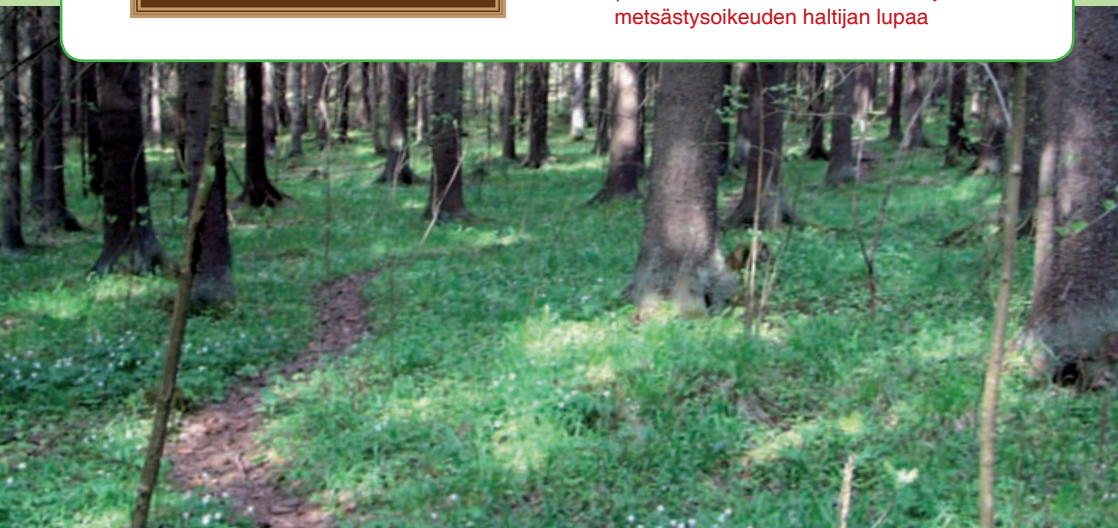
SAA

- liikkua jalan, hiihtäen tai pyöräillen luonnossa muualla kuin pihamaalla tai sellaisilla pelloilla, niityillä ja istutuksilla, jotka voivat kulkemisesta vahingoittaa
- oleskella tilapäisesti - esim. teltailla riittävän etäällä asumuksesta - siellä, missä liikkuminenkin on sallittua
- poimia luonnonmarjoja, sieniä ja kukkia
- onkia ja pilkkiä
- kulkea, uida ja peseytyä vesistöissä sekä kulkea jäällä

*"Älä huuda, älä pauhaa,
älä riko luonnon rauhaa!"*

EI SAA

- häiritä poroja ja riistaeläimiä
- kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita, ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, varpuja, sammalta tms. toisen maalta
- häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia
- tehdä avotulta toisen maalle ilman maanomistajan lupaa, jollei siihen ole pakottavaa tarvetta
- häiritä kotirauhaa esim. leiriytymällä liian lähelle asumuksia tai meluamalla
- roskata ympäristöä
- ajaa moottoriajoneuvolla maastossa ilman maanomistajan lupaa
- kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia
- pitää koiraa irti ilman maanomistajan tai metsästysoikeuden haltijan lupaa

Hoitokalastusta

KALASTUS

Onkiminen ja pilkkiminen ovat maksuttomia jokamiehenoikeuksia. Heitto- ja vetouistelu, perhokalastus sekä muu viehekalastus, katiska- ja verkkopyynti sekä ravustus edellyttävät 18-64-vuotiailta valtion kalastuksenhoitomaksun (Nordea 166030-101496, 20 €/v tai 6 €/7 vrk) suorittamista. Heittokalastukseen tarvitaan lisäksi läänikohtainen viehekalastusmaksu (Etelä-Suomi Nordea 166030-106594, 20 €/v tai 7 €/7 vrk) tai vesialueen omistajan/kalastusoikeuden haltijan lupa. Uistelu usealla vavalla, ravustus, tuulastus, katiskat ja muut pyydykset tarvitsevat vesialueen omistajan luvan. Lahden seudun ympäristöpalvelut hoitaa kalastusasioita Vesijärven Enonselällä kaupungin alueella. Vesijärven kalastuslupamaksu kaupungin alueella on 15 €/v. Ulkopaikkakuntalaisten pyydysmaksu on 30€/v. Muilla järvillä asioita hoitaa paikalliset kalastuskunnat.

MARJASTUS JA SIENESTYS

Rauhoittamattomia metsämarjoja, sieniä ja kukkia voi poimia sieltä, missä liikkuminen on sallittua jokamiehenoikeuksien mukaan. Kasvien ottamista on rajoitettu luonnonsuojelualueilla.

"Poimi vain niitä marjoja ja sieniä, jotka tiedät ja tunnet syömäkelpoisiksi."

VENEILY

Veneilijä voi kulkea avoimilla vesialueilla ja ankkuroitua tilapäisesti, kunhan siitä ei aiheudu tarpeetonta häiriötä. Veneillä pääsee liikkumaan herkissä vesiympäristöissä, joten luonnon ja ympäristön kunnioittaminen on erittäin tärkeää. Moottoriveneilyä, vesiskoottereiden käyttöä sekä ajamista moottori-käyttöisillä kulkuneuvoilla jäällä on rajoitettu lähes kaikilla Hollolan, Lahden ja Nastolan järvillä.

KALOJEN ALAMITAT:

*Kuha 42 cm (Vesijärvi)
Kuha 37 cm (muut alueet)
Järvilohi 40 cm
Järviainen 40 cm
Harjus 30 cm*

METSÄSTYS

Metsästyksen tarvitaan maanomistajan tai metsästysoikeuden haltijan lupa. Metsästäjän täytyy suorittaa metsästyskortti ja maksaa valtion riistanhoitomaksu (28 €/v). Uusi metsästäjä saa maksettavakseen metsästyskorttilomakkeen. Seuraavina vuosina maksuohjeet tulevat automaattisesti Metsästäjä-lehden mukana. Metsästysaseelle tarvitaan aseenkantolupa. Metsästyksessä on noudatettava kullekin riistaeläimelle säädettyjä pyyntiaikoja.

Lahden alueen ympäristö on antanut hyvät edellytykset alueen kehitykselle. Ensimmäinen Salpausselkä jakaa kaupungin Salpausselän pohjoispuoleiseen Järvi-Suomeen ja eteläpuolen Rannikko-Suomeen. Näiden maisemavyöhykkeiden lisäksi ensimmäinen Salpausselkä muodostaa Lahden kolmannen maisemavyöhykkeen. Luonnonelementtien runsauksista johtuen Lahden alueella esiintyy rikas eliöstö. Lahden alueelle mahtuu viisi järveä, joista Vesijärvi on merkittävin.

LUONTOKOhteet

Lahdessa on monipuolisia luontokohteita, joissa on nähtävää erilaisille ryhmille jokaisena vuodenaikana. Kohteet ovat helposti tavoitettavissa jalan, polkupyörällä, linja- tai henkilöautolla. Monet kohteet ovat luonnonsuojelullisesti arvokkaita, joten retkeilijöiden tulee muistaa liikua kohteissa vastuullisesti. Lahden luontokohteisiin tutustuminen ei vaadi erityisvarusteita, mutta vuodenaikasta riippuen kumisaappaat ovat paikoin hyvä lisä.

LUMO-KOhteet

Lahdessa kartoitettiin kaupunkiluonnon monimuotoisuutta lisäävät kohteet (LUMO eli Luonnon Monimuotoisuus-kohteet) ensimmäisen kerran vuonna 1995. LUMO-kohteita on inventoitu 2000-luvulla. Lahdessa LUMO-kohteita on n. 300 kpl (yht. n. 700 ha). Kohteet ovat hyvin erilaisia kuten niittyjä, lehtoja, soita ja kallioita ja niistä useat ovat kävelymatkan päässä keskustasta. Esimerkiksi Mukkulan kartanonpuisto, Häränsilmän alue ja Pikku-Vesijärven puisto.

LUONNONSUOJELUALUEET

Luonnonsuojelualueita on perustettu suojelemaan luontoa ihmisen toiminnan vaikutuksilta. Lahden kaupungilla on 9 kaupungin omistamaa, luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua suojelualuetta. Alueiden kuvaukset löydät seuraavilta sivuilta ja sijainnit keskiaukeaman kartasta. Kaksi kaupungin luonnonsuojelualueista ovat valtakunnallisia NATURA 2000 -kohteita. NATURA 2000 on EU:n ekologinen alueverkosto, jonka avulla pyritään turvaamaan luonnon monimuotoisuus.

Lahden kaupungin alueen luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen alueiden yleispinta-ala on 380 ha (vuonna 2008), mikä on 2,7 % kaupungin koko maapinta-alasta. Kaupunki omistaa noin 4 800 ha metsää, josta luonnonsuojelualueiksi on rauhoitettu n. 120 ha. Kaupungin metsämaan hoidossa otetaan huomioon asumisviihtyvyys, virkistyskäyttö sekä useilla alueilla jonkin tietyn luonnonpiirteen suojelu.

Luonnonsuojelu on kunnissa osa ympäristönsuojelua.

Lahden seudulla luonnonsuojelusta vastaa Lahden seudun ympäristöpalvelut. Jos näet luonnossa liikkeessasi alueita, joissa on rikottu luonnossa liikkumisen sääntöjä, ottakaa yhteyttä ja ilmoittakaa rikkomuksista:

LAHDEN SEUDUN YMPÄRISTÖPALVELUT

**Askó Riihelä, luonnonsuojelun valvoja
puh. (03) 814 3529 • 050 559 4053**

LUONNONSUOJELUALUEILLA ON KIELLETTY:

- ojen kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen ja kaikenlainen muu maaperän vahingoittaminen, täyttäminen ja muu muuttaminen sekä maa-ainesten ottaminen
- kasvien ja kasvinosien ottaminen tai vahingoittaminen
- metsästys ja kaikenlainen eläinten häiritseminen ja pesien vahingoittaminen
- tulenteke, telttailu sekä muu leirielämä
- kiintorastien sijoittaminen
- ulkoilmakokousten ja juhlien pitäminen
- liikkuminen moottoriajoneuvoilla
- rakennusten, laitteiden, teiden ja uusien polkujen rakentaminen
- kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa muuttaa alueen vesiolosuhteita, maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti kasvillisuuden ja eläimistön säilymiseen

RITAMÄKI (12,5 ha)

Kuvaus ja sijainti: Mukkulassa Mukkulan kartanon vieressä sijaitseva arvokas lehtoalue, joka rauhoitettiin luonnonsuojelualueeksi vuonna 1962.

Eläimet: *Selkärangattomat:* uhanalaisia ja silmälläpidettäviä perhos- ja kuoriaislajeja. *Linnut:* mm. pikkutikka (uhanalainen). *Nisäkkäät:* harvinainen koivuhiiri ja lepakoita.

Kasvit: mm. yli 200 eri putkilokasvia, harvinaisia sieniä (mm. vaarantunut pähkinämaljakas) ja jäkäliä.

Kulkuyhteydet: Torilta 20 min välein linja-autolla nro 30. Autoille löytyy parkkipaikkoja Mukkulan kartanon P-alueelta. Alueelle pääsee Ritaniemenkadulta.

Retkeily: Runsaasti polkuja, joita pitkin pääsee tutustumaan ympäröivään luontoon.

SYDÄNKANGAS (1 ha)

Kuvaus ja sijainti: Kunnaksen sydänkankaan kaupunginosasta löydettiin merkittävä kangasvuokkoesiintymä, jonka vuoksi alue rauhoitettiin vuonna 1980.

Kasvit: mm. täysin rauhoitettu kangasvuokko.

Kulkuyhteydet: Linja-auto 3 (Hiekanummi). Alue on rajattu riukuaidalla ja sinne pääsee Kehrä-kankaankadun puolelta.

Retkeily: Alueelta alkaa luontopolku, joka jatkuu ylös harjun laelle ja laskee jyrkästi alas Sorvasen suppalammelle Nastolan puolelle. Reitin varrella on retki- ja uimapaikkoja.

LINNAISTENSUO (200 ha)

Kuvaus ja sijainti: Lahden kaakkoisosassa sijaitseva suo, joka päätettiin rauhoittaa vuonna 1982. Linnaistensuota on ojitettu ennen rauhoituspäätöstä, mutta siitä huolimatta pääosa arvokkaasta luonnosta on säilynyt. Linnaistensuo kuuluu EU:n NATURA 2000 -verkostoon. Alueelta on määritetty 15 luonnontilaista suotyyppiä, joista rimpinevarämetyyppi on uhanalainen suotyyppi.

Eläimet: *Hyönteiset:* 36 suurperhoslajia, joista harvinaisimpia ovat uhanalainen suontarhayökönen, muurainhopeatäplä ja rämelehtimittari. *Linnut:* mm. tilitatti (uhanalainen) ja pohjantikka (uhanalainen). *Nisäkkäät:* mm. lumikko, hirvi ja liito-orava. Liito-orava on vaarantunut laji ja se kuuluu EU:n luontodirektiivin erityissuojeltaviin lajeihin.

Kasvit: mm. suopursu, juolukka ja suomuurain.

Kulkuyhteydet: Valtatieltä 12 Nastolaan menevälle seututielle 312 ja sen jälkeen Kujalankadulle, jota pitkin pääsee suoraan Korvenrannantielle, mikä vie suojelualan P-paikalle (2,5 km).

Retkeily: Suon yli on rakennettu pitkospuupolku (1,5 km), jota pitkin on helppo kävellä. Pitkospuureitille pääsee länsipuolelta Korvenrannantieltä ja itäpuolelta Ilolantieltä, joilta on luontopolkuvuittoutus. Polkua kannattaa käyttää etenkin keväällä ja kesällä, jotteivät pesivät eläimet häiriinny. Suolla saa marjastaa, mutta siellä tulee liikkua varovasti. Pitkospuiden ulkopuolella liikkeessa tulee varoa vetisiä rimpitä ja umpeenkasvavia oja, joista osa on syviä. Suolle saapaaat mukaan!

PESÄKALLIO (71 ha)

Kuvaus ja sijainti: Vääksyntien ja Savontien välissä sijaitseva Pesäkallion luonnonsuojelualue perustettiin vuonna 1989 turvaamaan edustava metsä- ja suotyyppikokonaisuus. Pesäkallion alueella on määritetty 11 metsätyyppiä, joista suuri osa tavataan myös suojelualueella. Suotyyppisiä ja niiden alatyyppejä on eroteltu 31, joista mesotrofinen lähdesuo ja lehtokorpi ovat valtakunnallisesti uhanalaisia suotyyppisiä. Pesäkallio kuuluu NATURA 2000 -verkostoon.

Eläimet: *Linnut:* mm. pohjantikka (uhanalainen), tilitatti (uhanalainen) sekä harvalukuinen idänuunilintu. *Nisäkkäät:* mm. mäyrä, hirvi, jänis, ilves.

Kasvit: mm. neivaimar, lähdetähtimö, sananjalka sekä Päijät-Hämeessä vaarantunut pikkutervakko.

Kulkuyhteydet: Linja-auto 31 (Merrasjärvi), autolla tai polkupyörällä Vääksyntieltä.

Retkeily: Metsässä kulkee hyväkuntoinen valaistu ulkoilureitti, joka alkaa Merrasjärven uimarannan läheltä. Reitiltä on yhteys Takkulaan, Kytölään, Holmaan, Merrasjärven ympäri kiertävälle polulle sekä luonnonsuojelualan luontopolulle. Luontopolku (5,5 km) on merkitty puihin maalityplin. Kuntoliikkuville sopii paremmin ulkoilureitti kuin luontopolku. Eläinten lisääntymisaikoina (15.4. - 31.7.) tulee pysyä poluilla, jotteivät pesivät eläimet häiriinny.

KUHDANJOKI (8,5 ha)

Kuvaus ja sijainti: Osa Porvoonjoen pääuoma, joka virtaa n. 10 km Hollolan Nostavan ja Orimattilan Luhtikylän välillä rantaniittyjen läpi. Joen rannan niityosa rauhoitettiin luonnonsuojelualueeksi vuonna 1998. Luonnonsuojelualue sijaitsee niityjakson pohjoispäässä Lahden ja Hollolan rajalla. Alue on tunnettu linnuistaan. Osa niityistä on karjan laidunmaata. Tämä estää niittyjen umpeenkasvun.

Eläimet: *Linnut:* mm. joutsen, haukkoja ja ruisräkkä. *Nisäkkäät:* mm. piisami ja valkohäntäpeura.

Kasvit: mm. pikkulimaska, kurjenjalka ja ojakaali.

Kulkuyhteydet: *Reitti autolla, pyörällä tai kävelen:* Helsingintie – Lintulantie – Luhtijoentie. Linja-auto 12:n päätepysäkki on Lintulantien ja Helsingintien risteyksessä. Pysäkiltä matkaa n. 2 km.

Retkeily: Alueella on lintutorni. Varsinaisia luontopolkuja Kuhdanjoella ei ole. Laidunnus- ja pesimäkaudella ei suositella liikkumista niittyalueilla eläimistön häiriintymisen estämiseksi.

ENONSAARI (15 ha)

Kuvaus ja sijainti: Luonnonsuojelualue on perustettu Enonsaaren keskiosaan v. 2008. Alueella on monia eri lehtotyypppejä. Enonsaari sijaitsee Vesijärven Enonselällä n. 5 km päässä Lahden matkustajasatamasta.

Eläimet: n. 60 eri lintulajia, mm. pikkusieppo ja palokärki.

Kasvit: mm. harvinaiset velholehti, lehto-orvokki ja haisukurjenpolvi.

Kulkuyhteydet: Saareen ei ole maayhteyttä. Laivalla esim. Lahden matkustajasatamasta.

Retkeily: Suosittu retkikohde, saarella on luontopolku (1,8 km).

KILPIÄISTEN POHJA (27 ha)

Kuvaus ja sijainti: Rehevä Vesijärven lahdelma Kilpiäisissä. Alue on merkittävä vesilintujen pesimä- ja levähdysalue Vesijärvellä. Alueella voi havaita harvinaisia lintuja ja sudenkorentoja. Luonnonsuojelualue rauhoitettiin 1980-luvulla.

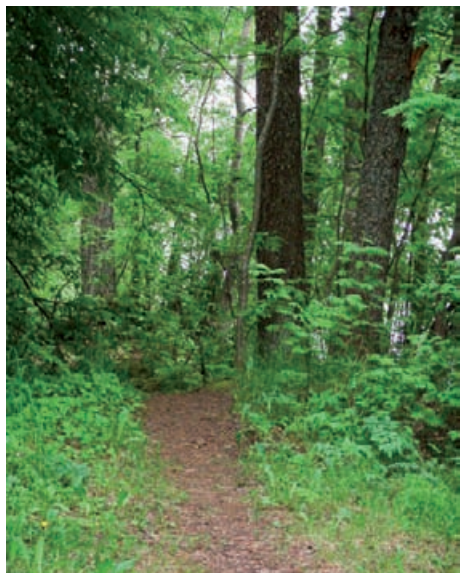
Eläimet: *Linnut:* mm. naurulokki (uhanalainen), kaulushaikara ja kyhmyjoutsen sekä harvinaisuuksia kuten viiksitimali. *Selkärangattomat:* parikymmentä sudenkorentolajia, joista harvinaisimpia ovat rauhoitetut täplälampikorento ja lummelampikorento.

Kasvit: mm. tervaleppä ja osmankäämi.

Kulkuyhteydet: Linja-autolla 32 pääsee alueen lähelle 20 min välein. Autoille löytyy P-paikka Kilpiäistentien loppupäästä.

Retkeily: Arvoskas opetus- ja tutkimuskohde. Lintulajistoa pääsee tutkimaan alueella sijaitsevasta lintutornista. Opastaulut ja pitkospuut ovat 20 m päässä rannasta.

Koirat on pidettävä kytkettyinä ja koirien ulkoiluttamiseen suositellaan muita paikkoja kuin luonnonsuojelualuetta.

KILPIÄISTEN TIKKAMETSÄ (8 ha)

Kuvaus ja sijainti: Arvokas lehtoalue Kilpiäisissä Vesijärven rannassa, Merrasojan pohjoispuolella. Alue rauhoitettiin luonnonsuojelualueeksi vuonna 1995. Metsälle on ominaista kosteiden lehtojen lajiston runsaus.

Eläimet: mm. useita tikkalajeja, kuten palokärki ja pikkutikka (uhanalainen). Myös alueellisesti merkittäviä perhoslajeja.

Kasvit: mm. tuomi, tammi, taiknamarja ja vadelma.

Kulkuyhteydet: Linja-auto 30. Alueelle pääsee Ritamäen luonnonsuojelualueelta tai Kevätkatua ja Vaskirannankatua pitkin.

Retkeily: Hyvä linturetkikohde.

HÄRÄNSILMÄ (1,2 ha)

Kuvaus ja sijainti: Salpausselällä sijaitseva suppalampi, joka on rauhoitettu vuonna 1983. Suppalampi on järven ja suon ekosysteemien alue. Häränsilmä kasvaa ajan mittaan umpeen.

Eläimet: Linnut: mm. heinäorsa ja nuolihaukka. Nisäkkäät: mm. vesimyyrä ja metsäjänis. Kalat: ruutana, hauki.

Kasvit: mm. mänty, hieskoivu, suokukka ja karpalo

Kulkuyhteydet: Linja-autot 1, 2, 71 ja 72 pysähtyvät tarvittaessa Jalkarannantiellä, josta on n. 200 m alueelle Teivaankatua pitkin.

Retkeily: Teivaanmäen luontopolun (2km) lähtöpaikka. Polun rasti kertovat Salpausselän geologisesta historiasta. Polun kartta on Häränsilmän infotaulussa (ks. sivulta 15).

Lahden kaupungin vesialueiden pinta-ala on yhteensä 19,6 km². Järviä Lahden alueella on 5: Alasenjärvi, Joutjärvi, Kymijärvi, Merrasjärvi ja Vesijärvi. Järvien lisäksi Lahdessa on monia pieniä suppalampia, mm. Mytjäinen, Likolampi ja Häränsilmä. Suppalammet ovat muodostuneet jääkauden sulamisvaiheessa. Supat syntyivät, kun jääkauden aikana maakerroksen sisään hautautuneet jäälohkareet sulivat. Supista muodostui lampia, jos supan pohjalle kertyi vettä läpäisemättömiä kerroksia. Lahden alueen pintavesien päävedenjakaja on Salpauselkä. Sen pohjoispuoliset järvet, lammet ja purot kuuluvat Kymijoen, eteläpuoliset taas Porvoonjoen vesistöön. Kymijoki ja Porvoonjoki virtaavat Suomenlahteen.

Ihmisten toiminta on aiheuttanut Lahden järvien vedenlaadun muutoksia. Tämän johdosta on ryhdytty kunnostustoimenpiteisiin. Nykyisin Lahden seudun järviä hoidetaan ilmastamalla tai hapettamalla, valvomalla ulkoista kuormitusta, kalastamalla särkikaloja, istuttamalla petokaloja sekä niittämällä ruovikoita.

ALASENJÄRVI

Pinta-ala: 2,86 km², keskisyyvyys: 5,9 m, suurin syvyys: 15 m

Alasenjärvi on kirkasvetinen ja syvä järvi Ahtialassa. Järven rannat ovat täyteen rakennettuja ja järvi on hyvä kalastuspaikka. Alasenjärvellä on tehty paljon toimia ulkoisen kuormituksen vähentämiseksi. Järvi laskee Kymijärveen ja sieltä Nastolan järvien kautta Kymijokeen.

VESIJÄRVI

Pinta-ala: 109 km², keskisyyvyys: 6 m, suurin syvyys: 42 m, rantaviiva: 181,0 km

Vesijärvi on Lahden järvistä suurin. Järvessä on n. 50 saarta. Vesijärveä pidetään Järvi-Suomen porttina, sillä järveltä on yhteydet jopa 300 km päähän Keiteleelle saakka. Vesijärvi on tunnettu biologisen kunnostuksen kohteena. Rehevöitynyt ja pilaantunut järvi saatiin elvytettyä Vesijärvi-hankkeen hoitotoimenpiteiden avulla ja järven hoito jatkuu edelleen. Vesijärven kasvisto ja linnusto on todella monipuolista. Vesijärvellä on kesäisin mahdollista risteillä sisävesilaivoilla, jotka lähtevät ja palaavat Lahden matkustajasatamaan.

PIKKU-VESIJÄRVI

Pinta-ala: 0,05 km², keskisyyvyys: 1,7 m, suurin syvyys: 2,5 m

Lahden linja-autoaseman lähellä sijaitseva Pikku-Vesijärvi oli ennen Vesijärven lahden poukama. Junaratapenkan rakentaminen 1860-luvulla erotti sen omaksi pikku järveksi. Vedenvaihtoyhteys Vesijärveen säilyi. Pikku-Vesijärveen on aikoinaan laskettu kaupungin jätevesiä, jotka pilasivat Pikku-Vesijärven vedenlaadun. Pikku-Vesijärvi kunnostettiin 1990-luvun loppupuolella.

KYMIJÄRVI

Pinta-ala: 6,48 km², keskisyyvyys: 2,6 m, suurin syvyys: 11 m

Kymijärvi sijaitsee Lahden kaupungin ja Nastolan kunnan alueilla. Järvi on matala. Kymijärvellä on tehty paljon kunnostustoimia, mm. hoitokalastusta. Näistä huolimatta Kymijärven happitilanne on huonontunut 2000-luvulla. Tämä vaikuttaa kalojen määrään. Kymijärvi laskee Kymijokeen.

MERRASJÄRVI

Pinta-ala: 0,26 km², keskisyyvyys: 1,5 m, suurin syvyys: 2,5 m

Merrasjärvi on matala, humuspitoinen järvi pohjois-Lahdessa Hollolan ja Lahden rajan läheisyydessä Vääksyntien varrella. Järvi kärsii talvisin happikadosta, joten järveä on jouduttu ilmastamaan monena talvena. Järveä on hoidettu myös muilla kunnostustoimenpiteillä. Merrasjärvi on suosittu uimapaikka.

Lahden kaupunki maankäyttö © 2009

JOUTJÄRVI

Pinta-ala: 0,4 km², keskisyvyys: 3,4 m, suurin syvyys: 5 m

Joutjärvi sijaitsee Möysässä. Järvi saa vetensä suurelta osin pohjavedestä Salpausselän harjuista ja laskee Vesijärveen. Joutjärveä hoidetaan niittämällä ja poistamalla vähempi arvoista kalaa. Joutjärven rannalla sijaitsee melontakeskus.

LIKOLAMPI

Pinta-ala: 0,023 km², keskisyvyys: 3,8 m, suurin syvyys: 10 m

Likolampi on syvä suppalampi kaupungin länsilaidalla, lähellä Päijät-Hämeen keskussairaala. Lampi on Lahden alueen käytetyimpiä uimapaikkoja. Likolampi on rehevöitynyt ja se kärsii usein talvisin hapettomuudesta. Lampea on ilmastettu ja kesällä 2002 käytettiin happikalkkipöyhintää (ks. kuva).

MYTJÄINEN (lampi)

Pinta-ala: 0,02 km², keskisyvyys: 3,5 m, suurin syvyys: 11 m

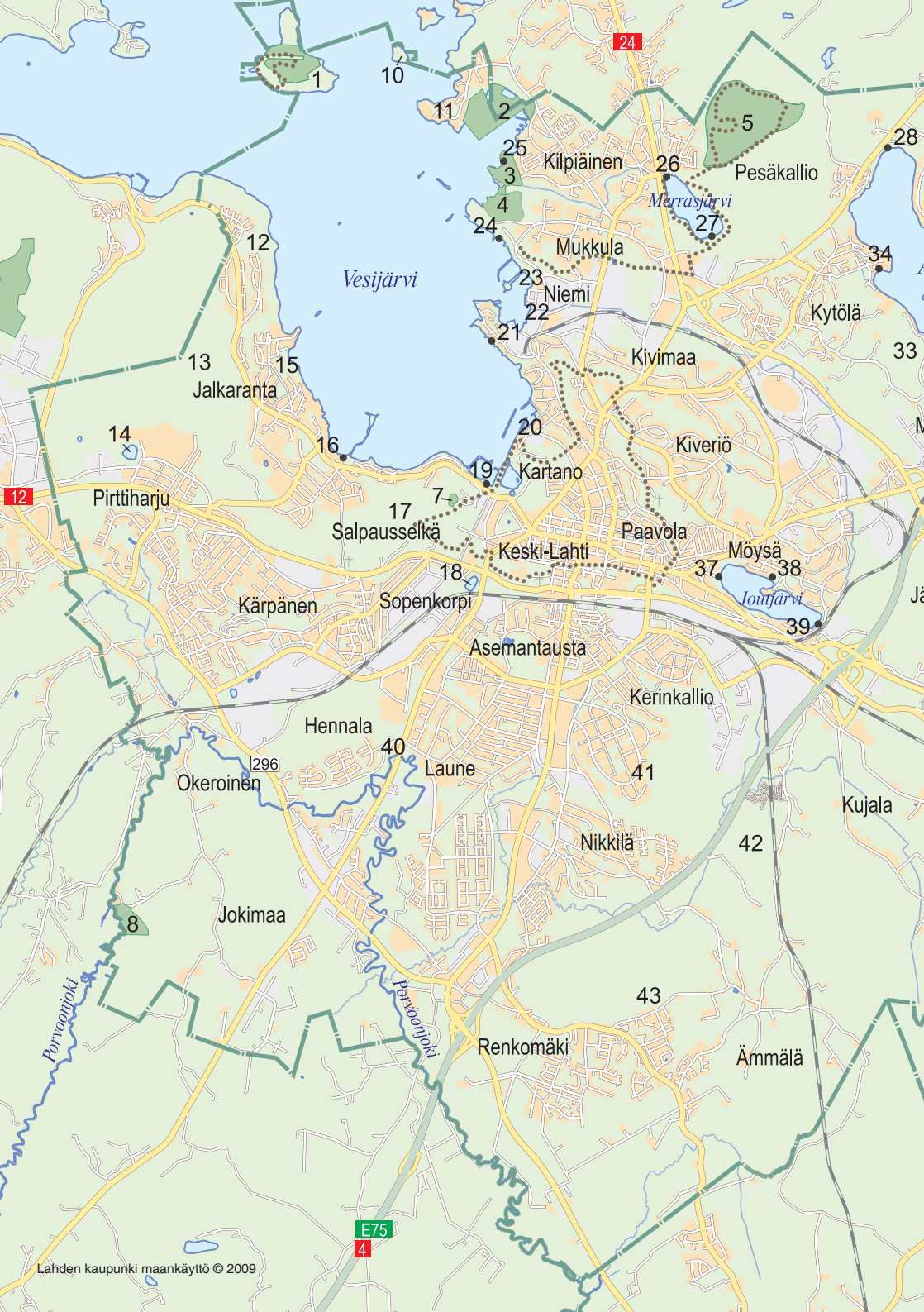
Mytjäinen on keskellä Lahtea, vanhan Helsingintien ja valtatie 12:n risteuksen vieressä sijaitseva suppalampi. Lammessa ei ole laskuojia. Mytjäinen on suosittu uimapaikka. Mytjäinen on rehevä ja se kärsii happikadosta. Lammen alusvesi voi olla hapetonta läpi vuoden. Lampea on ilmastettu.

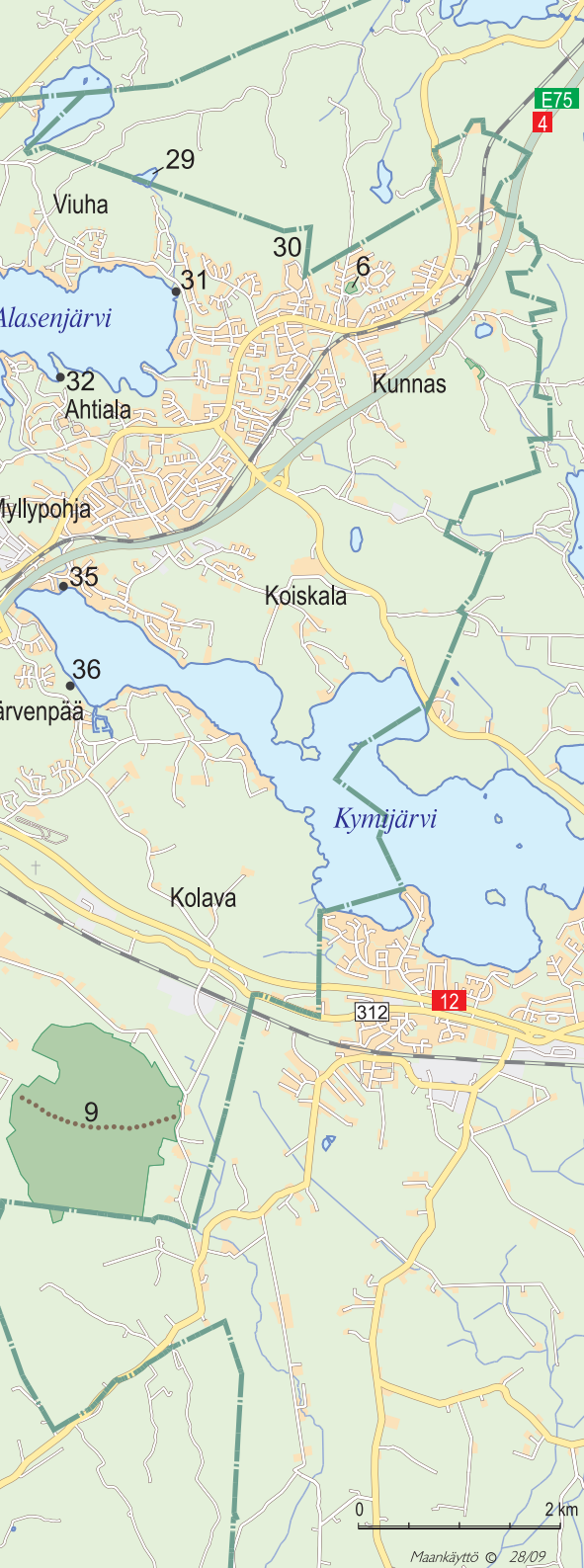
PORVOONJOKI

Pituus: 143 km

Porvoonjoki kulkee ensimmäisen Salpausselän eteläpuolen savimaiden halki Suomenlahdelle. Joenuoma on mutkainen ja joen rannat ovat kasvillisuudeltaan rehevät. Puuston valtalajeina ovat harmaaleppä, tuomi, halava ja kiiltopaju.

Joessa on mahdollista harrastaa melontaa ja hyvä lähtöpaikka on Ristola Sylvia-kotia vastapäätä. Porvoonjoenpolku (4,5 km) on merkitty luontoreitti, joka alkaa Hennalasta ja päättyy Miekkiöön. Porvoonjoessa on myös melontareitti (90 km). Porvoonjoen Luhdanjoeksi nimetty latvajakso on tunnettu linnuistaan ja sen takia vuonna 1998 alue rauhoitettiin luonnonsuojelualueeksi.

Luonnonsuojelualueet

1	Enonsaari	
2	Kilpiäisten pohja	
3	Kilpiäisten tikkametsä	
4	Ritamäki	
5	Pesäkallio	
6	Sydänkangas	
7	Häränsilmä	
8	Luhdanjoki	
9	Linnaistensuo	

Muut kohteet

10	Selkäsaari	
11	Karjusaari	
12	Rautakankareen perintömetsä	
13	Korkealaavu	
14	Likolampi	
15	Kankola	
16	Myllysaarentie	
17	Salpausselkä	
18	Mytjäinen	
19	Teivaan satama	
20	Lahden matkustajasatama	
21	Ruoriniemi	
22	Joutjoen suu	
23	Niemen satama	
24	Mukkula	
25	Kilpiäinen	
26	Merrasjärvi	
27	Merrasjärvi, koirien uittopaikka	
28	Takkula	
29	Kaarlammi	
30	Paterinkallio	
31	Viuha	
32	Herrasmanni	
33	Kiiliäisvuori	
34	Kotiniemi	
35	Kaukkari	
36	Karisto	
37	Möysä	
38	Suopursu	
39	Joutjärvi, Pekantie	
40	Kenttäpuisto	
41	Liipola	
42	Härkämäki	
43	Renkomäki	

KARINIEMEN PUISTO/ LANU-PUISTO (20 ha)

Kariniemenmäellä, Vesijärven matkustajasataman läheisyydessä sijaitseva puisto. Alue koostuu suojelualueista sekä ulkoilu- ja virkistysmetsästä. Kariniemenmäen pohjoisen puolen rehevä lehtometsikkö ja etelärinteen vanha männikkö muodostavat suojelualueet. Kariniemen puisto on myös kulttuurisesti mielenkiintoinen kohde. Puistosta löytyy taiteilijaprofessori Olavi Lanun kaksitoista betonista valmistettua jättimäistä veistosta. *Osoite:* Kariniemen puistotie.

KAUPUNGINTALON PUISTO

Eliel Saarisen vuonna 1912 suunnitteleman kaupungintalon yhteydessä oleva puisto, joka sijaitsee Lahden keskustassa. Puisto on yksi vanhimmista kaupungin puistoista. Puistossa kasvavat mm. puistolehmut, kiiltotuhkapensaat sekä puistoalppiruusut. Kesäisin puistoon istutetaan värikkäitä kesäkukkia. *Osoite:* Harjukatu.

MARIANPUISTO

Keskustassa, Harjukadun ja Vuorikadun välissä sijaitseva puisto. Puisto on Lahden vanhimpia, joka aikoinaan on rakennettu palomuuriksi kaupunkiin. Puistossa on Eetu Salinin patsas. Puistossa kasvavat siperianlehtikuuset ja popelit ovat satavuotiaita. *Osoite:* Mariankatu.

FELLMANIN PUISTO (5 ha)

Kartanon kaupunginosassa sijaitseva puisto rajoittuu Paasikivenkadun, Ståhlberginkadun ja Kyösti Kallionkadun väliin. Puistosta löytyy n. 60 eri kasvilajia. Siellä kasvaa mm. harvinaista katuraa, erilaisia poppeleita, jalopähkinöitä ja pihtoja. Keskellä puistoa on lampi suihkulähteenä.

PIKKU-VESIJÄRVEN PUISTO

Pikku-Vesijärvenpuisto sijaitsee Pikku-Vesijärven ympärillä. Puisto on rakennettu kartanon maille 1950-luvulla. Se on kaupungin merkittävä viheralue, jonka puulajisto on runsas. Puistoon on istutettu 40 eri puulajia. Alueella on myös vesiurut ja kävelypolku.

Osoite: Jalkarannantie ja Kariniemenkatu.

LAUNEEN KESKUSPUISTO

Puisto on perustettu vuonna 1989. Keskuspuiston muodostavat arboretum, perhepuisto, sorsalampi, frisbeegolf, skeittialue, lähiliikuntapaikka, rullaluistelurata ja koirapuisto. Arboretum on keskuspuiston alueella sijaitseva puuvartisten kasvien näytealue. Arboretumissa kasvaa n. 415 erilaista puuvartista kasvilajia. Keskuspuistossa sijaitseva perhepuisto on koko perheen yhteinen vapaa-ajanviettopaikka. Perhepuisto on kaikkien käytössä maksutta. *Osoite:* Kaarikatu 26.

Katso alla oleva taulu.

linja-autolla 30.

Lahden kaupunki maankäyttö © 2009

Kariston ulkoilureitit (n. 2 km)

Seuraavista poluista lisätietoa sivuilta 6 - 9:

melontareitti (90 km)

Muut luontoretkikohteet Lahdessa

KARJUSAARI

Karjusaarenkadun loppupäässä sijaitsee rehevä, metsälehmuksia kasvava lehto. Lehto on luokiteltu luontotyyppiksi, jonka säilymistä ei saa vaarantaa. Kalliorannoilta on hienot näkymät Vesijärvelle. Alueelle pääsee linja-autolla 32 ja kävellen tai polkupyörällä.

KIILIÄISVUORI

Kiiliäisvuori on Pohjois-Lahdessa, Kytölän ja Ah-tialan välimaastossa. Vuoren päältä avautuvat upeat näkymät. Vuori on arvokas luontotyyppi-kohde lehmustensa ansiosta. Kiiliäisvuorelle voi nousta Vuorenrinteentieltä, ennen huvilatontteja. Alueelle pääsee linja-autolla 11.

KIVERIÖ

Kiveriön ulkoilualueella on sekametsää, kallioita, Palolampi puroineen ja ulkoilureittejä. Alueelle pääsee aluetta ympäröiviltä kaduilta (esim. Pu-rokatu). Alueelle pääsee kävellen tai pyöräillen ja linja-autolla 12.

"Lasi ja metallit eivät maadu luonnossa, vaan jäävät luontoon ja aiheuttavat siellä vahinkoa!"

RAUTAKANKAREEN PERINTÖMETSÄ

Rautakankareella Jalkarannassa on perintömet-sä, joka on WWF:n ja metsänomistajan päätös säästää näyte alkuperäisestä luonnosta tuleville sukupolville. Perintömetsä on perustettu vuonna 2000 ja sen pinta-ala on 3,9 ha lehtometsäaluetta. Alueella on kuusikkoja ja paljon jalopuita. Rautakankareenkadun kääntöpaikalla on alueen opastaulu. Alueelle pääsee linja-autolla 2.

HERRASMANNI

Herrasmannin ulkoilualue ja uimaranta ovat osa Alasenjärven kaakkois- ja itärannan luonto-kokonaisuutta. Ulkoilualueella kulkee polku (2 km), joka seurailee Alasenjärven rantaa. Polkua reunustaa tervalepikkö, joka on tärkeä kolo- ja vesilintujen elinpiiri. Alueelle pääsee linja-au-tolla 11. Herrasmannista voi jatkaa retkeä Ah-tialaan päin, jossa voi tutustua Paakkolanmäen rautakautisiin, vuosiin 300-800 jKr. ajoitettuihin asuinsijoihin.

JOUTJOEN SUU

Joutjoen suu pysyy Kymijärven voimalaitoksen lauhdevesien vuoksi sulana ympäri vuoden. Joutjoen suulla talvehtii satoja sinisorsia ja pai-kalla on myös nähty mm. tukkasotka ja nokika-na. Lintuja pääsee katselemaan Niemenkadulta, Niemen sataman kautta. Alueelle pääsee hyvin kävellen tai pyörällä ja linja-autolla 30.

Muut luontoretkekikohteet Lahdessa

SALPAUSSELKÄ

Ensimmäinen Salpausselkä on jääkautinen reu-namuodostuma, joka syntyi 12 500 vuotta sitten. Salpausselällä sijaitsee Lahden korkein kohta, joka on 174 m merenpinnasta. Salpausseläl-lä on kangasmetsää ja paikoin myös lehtoja. Lahden urheilukeskuksesta (Salpausselänkatu 8) lähtee monia lenkkeily- ja hiihtoreittejä, jotka kulkevat Salpausselällä. Urheilukeskuksesta löytyy karttataulu ulkoilureiteistä. Reitit ovat va-laituista ja niiltä on helppo poiketa metsäpoluille.

MUISTA MYÖS RETKELLÄ:

- Vähennä jätettä
- Kompostoi biojäte
- Potta vain puhdas pihvi ja käärepaperi
- Tuo muut jätteet pois maastosta

ENONSAARI (47,3 ha)

Enonsaari sijaitsee Vesijärven Enonselällä n. 5 km päässä Lahden matkustajasatamasta. Enon-saarella on monipuolinen metsäluonto ja met-sähallitus on suojellut Enonsaaresta 4,2 ha luon-nonhoitometsänä. 15 ha Enonsaaren keskiosasta on nykyisin luonnonsuojelualueena. Saarella on luontopolku (1,8 km), laavu, tulentekopaikkoja ja laitureita. Luontopolun reitti on merkitty puihin maalatuilla keltaisilla täplillä. Enonsaarella on kesäasuntoja ja 1910-luvulla rakennettu suuri historiallinen huvila. Saareen pääsee laivoilla tai omalla veneellä.

LAHDEN MATKUSTAJASATAMA

Lahden matkustajasatama siirrettiin Jalkaran-nantien tuntumasta Ankkurin kaupunginosan lä-helle kesällä 1996. Kesäisin järjestetään erillisiä risteilyjä. Sadat lokit ovat kansoittaneet Vesijär-ven sataman aallonmurtajan.

RENKOMÄKI

Renkomäki sijaitsee Lahden eteläosassa. Alu-eella voi havainnoida jääkautisia muotoja, joista näyttävien on Sudenkuoppa, joka on syvä ja jyrk-kärinteinen suppa. Lisäksi on polkuja ja mäel-tä avautuvat hienot näkymät (147 m). Alueelle pääsee linja-autoilla 8 ja 72. Luontopolku (2km) alkaa sorakuopalta Tarolankadulta.

"Tiesitkö, että purukummin maatuminen kestää noin 5 v, muovipussin jopa 500!"

LIIPOLAN METSÄ

Liipolan metsäalue sijaitsee Liipolan ja Nikkilän kaupunginosien itäpuolella. Liipolan metsässä kulkee monia polkuja, joista osa kulkee vaati-vassa maastossa. Liipolassa on myös helppo-kulkuinen luontopolku, joka soveltuu luonnon tarkkailuun, retkeilyyn sekä kuntoiluun. Alueelle pääsee linja-autoilla 21 ja 30 ja myös pyörällä.

LAHDEN UIMARANNAT

Uimarantojen kunto, varustetaso ja veden laatu tarkastetaan ennen uimakauden (15.6.- 31.8.) alkua ja lisäksi vesinäytteet otetaan 4 kertaa kauden aikana. Veden laadun tutkimustulokset ovat nähtävissä rannan ilmoitustaululla ja kaupungin internet-sivulla. Uimavedestä tehdään seuraavat tutkimukset: Suolistoperäiset enterokokit, *Escherichia coli* ja *Syanobakteerit* (sinilevä). Herrasmani, Likolampi, Merrasjärvi, Mukkula, Mytjäinen ja Möysä ovat EU-uimarantoja ja niiden tutkimustulokset lähetetään EU-Komissiolle. Vesinäytteenotonyhteydessä tarkkaillaan sinilevätilannetta. Jos uimarannalla havaitaan sinilevää, rannalle kiinnitetään sinileväs-tä kertova tiedote. Jos levää on runsaasti, rannalla ei pidä uida (ks. kartta sivuilta 12-13).

Vesijärvi

Enonsaaren uimaranta: pukukopit, WC

Kankolan uimaranta: pukukopit, WC, nurmialue

Kilpiäisten uimapaikka: pukukopit, WC

Mukkulan uimaranta: pukukopit, WC, nurmialue

Ruoriniemen uimapaikka: pukukopit

Kymijärvi

Kariston uimaranta: huvimaja, nurmialue

Kaukkarin uimaranta: pukukopit, WC, nurmialue

Merrasjärvi

Merrasjärven uimaranta: pukukopit, WC, laituri, rannalla matonpesupaikka

Joutjärvi

Möysän uimaranta: avantouintimahdollisuus talvella, pukukopit, WC, laituri, lentopallokenttä, uimavalvonta kesällä

Suopursun uimapaikka: pukukopit, WC

Alasjärvi

Herrasmani: pukukopit, WC, lentopallokenttä, nurmialue

Kotiniemen uimapaikka: pukukopit, nurmialue, WC

Takkulan uimaranta: WC, laituri

Viuhan uimapaikka: WC

Likolampi

Likolammen uimaranta: pukukopit, WC, laituri, nurmialue

Mytjäinen

Mytjäisten uimaranta: avantouinti mahdollisuus talvella, pukukopit, WC, hyppytori, uimavalvonta kesällä

UIMARANTOJEN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

- Huomioi alueen muut käyttäjät
- Autonpesu alueella on kielletty
- Pidä alue siistinä ja turvallisenä
- Telttailu ja tulenteko on kielletty
- Lemmikkieläinten tuonti uimarannalle on kielletty (Lahdessa on erikseen koirien uittamispaikkoja mm.Teivaan satamassa, Niemen satamassa ja Merrasjärvellä, yleisen uimarannan vastarannalla)

LEMMIKKIELÄIMET

Luonnossa ei saa pitää koiraa irti ilman maanomistajan tai metsästysoikeuden haltijan lupaa. Kaupunkialueella eläimet on pidettävä aina kiinni. Tämä koskee myös kissoja. Lahdessa on viisi koiraitausta, joissa koirilla on oikeus juosta vapaana. Koiraitauksissa tulee noudattaa aitauksissa olevien infotaulujen ohjeita.

Koirankakkaa ei saa jättää kaduille, puistoihin tai koiraitauksiin. Jätökset on kerättävä ja vietävä jäteastiaan.

Erviänpuiston koiraitaus: Riihelässä Jankarinkadun ja Uotilankadun välissä.

Jyrkkärinteenpuiston koiraitaus: Liipolassa, Jyrkankadun päässä olevan leikkialueen vieressä.

Keskuspuiston koiraitaus: Launeen Keskuspuistossa.

Myllypohjan koiraitaus: Myllypohjassa, Ahtialantien ja Holma-Kymijärvi-maantien kulmauksessa.

Paavolan koiraitaus: Paavolassa, Kannaksenkadun ja Kirkkokadun kulmauksessa.

LAAVUT LAHDESSA

Monien ulkoilureittien varrella on laavuja, joille on mahdollista pysähtyä nauttimaan eväitä. Laavut on tarkoitettu kaikille luonnossa liikkujille, jotka noudattavat jokamiehenoikeuksia. Laavujen yhteydessä on yleensä nuotiopaikka, johon saa tehdä tulen. Tulenteossa on noudatettava varovaisuutta ja voimassa olevia rajoituksia (ks. kartta sivuilta 12-13).

Merkityille nuotiopaikoille saa tehdä tulen, paitsi palovaroituksen aikana. Retkeittimen käyttöön ei tarvita maanomistajan lupaa.

1. Enonsaaren laavu
10. Wellamon laavu
13. Korkealaavu
29. Kaarlammien laavu
30. Paterinkallion laavu
36. Kariston laavu
41. Liipolan laavu
42. Härkämäen laavu
43. Renkomäen laavu

LIKKUMINEN TALVELLA

HIHTÄMINEN

Valaistuja ja valaisemattomia hiihtolatuja vaihtelevissa maastoissa on eri puolilla Lahtea lähes 170 km. Esimerkiksi Lahden urheilukeskuksesta lähtee seuraavat hiihtoreitit: Tapanilan (4,2 km) hiihtomajalle, Rautakankareelle (8,6 km), Korkealaavulle (6,0 km), Messilään (7,2 km), Pirunpesän rotkolle (7,8 km) sekä Tiirismaalle (13,2 km). Reitit ovat valaistuja (ks. sivulta 24).

MOOTTORIKELKKAILU

Kelkalla liikkuminen maastossa vaatii maanomistajan tai maanhaltijan luvan. Erityislupaa ei tarvita virallisilla merkityillä moottorikelkkareiteillä. Moottorikelkkareiteillä ajavalla täytyy olla T-luokan ajokortti. Maastossa liikuttaessa riittää, että kuljettaja on täyttänyt 15 vuotta. Moottorikäyttöisillä kulkuneuvoilla liikkumista jäällä on rajoitettu lähes kaikkialla Hollolan, Lahden ja Nastolan järvillä. Lisätietoa sivulta 24.

SAUVAKÄVELY

Lahdessä on neljä kartoitettua sauvakävelureittiä, joiden yhteispituus on 35 km. Reitit ovat Vanha Lahti (6,5 km), Luontoreitti (15 km), Vesijärven ranta (6,5 km) ja Perhereitti (7 km). Reittejä ei ole merkitty maastoon, mutta reittikarttoja on saatavilla Ympäristöneuvonnasta Vesijärvenkatu 27:stä. Myös muilla ulkoilureiteillä ja -poluilla voi harrastaa sauvakävelyä.

LUONNOSSA RETKEILLESSÄ:

- saa raitista ilmaa ja liikuntaa
- voi kerätä marjoja ja sieniä
- voi kalastaa tai metsästää asianomaisin luvuin
- voi kerätä luonnosta kasveja ja muuta koristemateriaalia
- stressaantunut mieli saa lepoa, rauhaa ja nautintoa

PYÖRÄILY

Lahdessä on hyvät mahdollisuudet pyöräilyyn. Pyöräteitä on yhteensä 365 km. Myös edellä esiteltyjä kaupunkiluontopolkuja pystyy osittain kulkemaan pyörällä. Pyörätekarttoja on saatavilla Ympäristöneuvonnasta Vesijärvenkatu 27:stä. Polkupyöriä voi vuokrata Lahti Travel Oy:stä (15 €/pv, 25 €/vkl). Liikenneturvan internetsivuilta löytyy liikenneohjeita pyöräilijöille.

Vesi on Hollolan rikkaus. Hollolan luonto on mahdollistanut liikuntareittien rakentamisen asutuksen keskellä. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja alueita on Hollolassa 717 ha (vuonna 2008).

NATURA 2000 –KOhteita hOLLOLASSA

KUTAJÄRVEN ALUE (1051 ha)

Hollolan ja Asikkalan alueilla sijaitseva kansainvälisesti arvokas lintuvesialue. Alueeseen kuuluu Kutajärvi sekä seuraavat Vesijärven lahdet: Kirkonselkä, Laasonpohja, Lahdenpohja, Teräväiset ja Kailanpohja, josta valtaosa on Asikkalan puolella. Kutajärven alueella on **Kutajärven luontopolku** (1,5 km), joka alkaa vanhainkodin pihasta ja ulottuu 750 m päässä olevaan rantaan. Rannan lähellä sijaitsee lintutorni. Kutajärvi on maakunnan ainoa opetuskatoksella varustettu retkikohde. Luontopolun parkkipaikalle ajaa Lahden keskustasta Jalkarannantien ja maantie 2956:n kautta 15 min.

KIVIJÄRVI (32 ha)

Alueella elää liito-orava (uhanalainen), harmaapäätäikka (uhanalainen) ja palokärki ja lisäksi on useita pieniä, lehtipuuvaltaisia alueita.

TIIRISMAA (245 ha)

Alue koostuu kolmesta erillisestä puronvarsilehdosta, Soisalmen suosta sekä Tiirismaan kallioalueesta. Tiirismaalla on Etelä-Suomen korkein kohta, 222,6 m. Tiirismaan alueella kulkee monia luontopolkuja:

- Televisiomaston kierros: 3,5 km
- Messilän-Korpikankareen kierros: 3,5 km
- Suokierros: Messilästä Messilään 7 km
- Soisalmikierros lisää 4 km
- Pähkinälehtokierros: Vedenottamolta 4 km
- Kulttuurikasvikierrros: Messilästä Messilään 5 km

KOTAJÄRVI (11 ha)

Kirkasvetinen pikkujärvi, jonka vesi vaihtuu pohjavirtausten mukana. Järven rannalla on nevasuota ja harjukannas.

1. PIRUNPESÄ (34 ha)

Pirunpesä on Tiirismaan televisio- ja radiomaston itäpuolella sijaitseva kalliohalkeama. Pirunpesän rotko on ollut nähtävyys jo 1800-luvulla. Kohde on luonnonsuojelualue. Alueella kiertää luontopolku (1 km). Pirunpesän alueella on myös nuotiopaikka.

KAPATUOSIAN LINNAVUORI JA LUONTOPOLKU

Kapatuosian linnavuori sijaitsee Hollolan kirkon pohjoispuolella. Mäen päällä on näkötori. Mäen ympäri kulkee opastettu kulttuuriluontopolku (2 km). Lahdesta vuorelle ajaa autolla 15 min.

HOLLOLAN JÄRVET

Arkiomaanjärvi 2,08 km²
 Kutajärvi 1,62 km²
 Hahmajärvi 0,93 km²
 Työtjärvi 0,56 km²
 Iso-Tiilijärvi 0,53 km²

HOLLOLAN LAAVUT

2. Messilän laavut
3. Hammonjoen laavu

HOLLOLAN UIMARANNAT

4. Hahmajärvi
5. Hedelmätarha
6. Iso-Tiilijärvi
7. Kalliola
8. Keski-Tiilijärvi
9. Kotomäki
10. Laitiala
11. Messilä
12. Paimela
13. Pappila
14. Työtjärvi
15. Vaania
16. Vähä-Tiilijärvi

HOLLOLAN KULTTUURITIE

Hollolan kulttuuritie (kartassa punainen viiva) koostaa yhteen Hollolan kulttuuri- ja luonnonnähtävyydet. Reitti alkaa Lahden linja-autoasemalta ja kiertää mm. Pirunpesän, Kutajärven lintutornin, Hollolan kirkon ja Kiikunlähteen kautta. Kulttuuriti-
en pituus on noin 50 km. Lisätietoa reitistä löytyy Hollolan kunnan internetsivuilta (ks. sivulta 24).

Kapatuosialta

Salpausselän harju halkoo Nastolan maastoa. Maasto antaa hyvät puitteet liikuntaan ja retkeilyyn. Kunnan alueelta löytyy koskemattonta erämaata ja kirkasvetisiä järviä ja lampia. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja alueita on Nastolassa 52 ha (vuonna 2008).

LUONNONSUOJELUALUEITA NASTOLASSA

1. HAIKKARINNIEMI (16 ha)

Haikkarinniemi sijaitsee Kymijärven rannalla. Alue rauhoitettiin luonnonsuojelualueeksi vuonna 2004. Suojelun perusteena on monipuolinen metsäalue, jossa on pähkinälehto ja vanha koivumetsä. Lisäksi siellä esiintyy valkoselkätikka.

SAMMALSUO (6 ha)

Alue sijaitsee Suopursuntien päässä ja siihen kuuluu lähes umpeen kasvanut lampi sekä sitä ympäröivä suo- ja lehtimetsäalue, jolla on merkitystä uhanalaisen lajiston suojelun kannalta.

2. SEESTA (24 ha)

Alue sijaitsee Kivijärven läheisyydessä ja koostuu useasta pienestä osa-alueesta mm. Seestan kartanon rauhoitetuista puistometsistä ja vanhoista metsistä.

RAUHANNIEMI JA PUUKKOLANSAARI (5 ha)

Alue sijaitsee Iso-Kukkasen rannalla ja koostuu kahdesta kohteesta. Alueella on rauhoitettuja ja-aloja lehtipuita ja iäkäästä metsää.

NASTOLAN JÄRVIÄ

Salajärvi 7,79 km²

Kymijärvi 6,48 km²

Ruuhijärvi 5,76 km²

Oksjärvi 2,54 km²

Iso-Kukkanen 2,52 km²

Sylvöjärvi 2,35 km²

Kivijärvi 2,15 km²

SAMMALSILLAN LUONTOPOLKU

Polku alkaa Manna-kodin pihapiiristä Uudestakylästä (Heinolantie 506). Polku kulkee Sammallsillansuon ja Sylvöjärven maastossa.

LOISTOPOLKU (10 km)

Valaistu ulkoilureitti (kartassa punainen viiva) kulkee Villähteen ja Uudenkylän välillä. Toivon-ojan tielle asti polku on ylimaakunnallisen reitin osa ja se kulkee Sammallsuon luonnonsuojelualueen vierestä.

MELONTA NASTOLASSA

Melontareitistö Kymijärveltä Kymijoelle (50 km) ja Kymijärveltä Arrajärvelle (30km). Kartoja melontareitistä on saatavana Nastolan kunnantalolla. Kanootteja voi vuokrata Pajulahdesta, Pajulahdentie 167.

NASTOLAN LAAVUT

3. Seelammin laavu
4. Kalliojärven laavu
5. Jatankallion laavu/kota
6. Kangassaaren laavu
7. Loistolaavu

NASTOLAN UIMARANNAT

8. Hevosniemen uimaranta
9. Kymijärven uimaranta
10. Oksjärven uimaranta
11. Ruuhijärven uimaranta
12. Uudenkylän uimaranta
13. Villähteen kukkasen uimaranta

PAJULAHDEN ULKOILUREITIT

Monia valaistuja tai osittain valaistuja ulkoilu- ja hiihtoreittejä. Lisätietoa: Pajulahden liikuntakeskus, Pajulahdentie 167.

MATONPESUPAIKKOJA

9. Kymijärvi
12. Sylvöjärvi
13. Villähteen kukkanen
14. Pikku-Kukkanen

Immilänjoki

LISÄTIETOA

Lahden seudun ympäristöpalvelut

Vesijärvenkatu 11 C, 15140 Lahti
Puh. (03) 814 11 vaihde
etunimi.sukunimi@lahti.fi
www.lahti.fi > Asuminen ja ympäristö

Ympäristöneuvonta

Vesijärvenkatu 27, 15140 Lahti
Puh. (03) 814 3160
avoinna: Ma - Pe: 09:00 - 16:00
To: 12:00 - 16:00

www.lahti.fi

- **Asuminen ja ympäristö**
 - **Ympäristönsuojelu**
 - Vesistöt ja kalastus
 - Kalastus; www.mmm.fi/kalastus/luvat
 - Lahden seudun järvet
 - Vesi- ja maastoliikennerajoitukset
 - Luonto
 - Lahden luonto
 - Luontokohteet
 - Luonnonsuojelualueet
 - Retkikohteet
 - Kaupunkiluontopolut
 - **Puistot ja metsät**
 - Puistoja Lahdessa
 - Koira-aitaukset
 - **Terveysvalvonta**
 - Uimavedet ja uimarannat
 - **Satamat**
 - **Kulttuuri ja liikunta**
 - **Liikuntapalvelut**
 - Ulkoilureitit ja ladut
 - Laavut
 - Uimarannat ja uimapaidat

www.hollola.fi

- **Matkailu**
 - **Matkailukohteet**
 - Hollolan kulttuuritie

www.hollola.fi/tekninen/liikunta/uimarannat_luettelo.htm

www.nastola.fi

www.nastola.fi/liikunta_ulkoilu/pdf/Uimarannat.pdf

www.ymparisto.fi

- **Minä ja ympäristö**
 - **Liikkuminen luonnossa**
 - Maastoliikenne ja moottorikelkkailu
 - **Häme**
 - **Luonnonsuojelu**
 - Natura 2000
 - Natura 2000-alueet
 - Hollolan Natura 2000 -alueet
- www.ymparisto.fi/jokamiehenoikeudet

Tämä opas on tehty Lahden ja Tallinnan kaupunkien yhteistyöhankeessa Renkaat vedessä. Hanke kuuluu EU:n Central Baltic Interreg IV A 2007–2013 – ohjelmaan.